

Teorie stosunków międzynarodowych

Szkoła angielska w stosunkach międzynarodowych

- Geneza angielskiej szkoły stosunków międzynarodowych – lata 50. XX w., gdy powołano **Brytyjski Komitet Teorii Stosunków Międzynarodowych**
- przedmiot zainteresowania: studia nad stosunkami między państwami
- termin „angielska szkoła stosunków międzynarodowych” użyty został po raz pierwszy dopiero na początku lat 80.

Założenia szkoły angielskiej (szkoły społeczności międzynarodowej)

- szkoła angielska próbą przeciwwagi dla dominacji USA w badaniu stosunków międzynarodowych?
- w tradycji amerykańskiej dominuje podział na realizm i liberalizm
- cechą tradycji europejskiej – odrzucenie dychotomicznego podziału; rozwinięcie koncepcji **społeczności międzynarodowej**

Hugo Grocjusz, Hugo Grotius (1583- 1645)

- angielska szkoła stosunków międzynarodowych odwołuje się do teorii prawa międzynarodowego Hugona Grocjusza holenderskiego prawnika, filozofa i dyplomaty, zwanego "ojcem" prawa międzynarodowego

Hugo Grocjusz, Hugo Grotius (1583- 1645)

*Więzienie Loevenstein
(1619-21)*

- *O prawie wojny i pokoju
(1625, De iure belli ac
pacis)*

Hugo Grocjusz, Hugo Grotius

(1583- 1645)

- prawo narodów to zespół norm wiążących państwa Europy, powstały w wyniku porozumienia między państwami
- Grocjusz postrzegał stosunki międzynarodowe jako toczące się w ramach prawdziwej społeczności, w której zasady i instytucje regulują zachowanie zarówno pojedynczych osób, jak i państw.

Hugo Grocjusz

- **prawo stanowione** (*ius civile*) – zależne od przemian politycznych i historycznych, ulega zmianom
- **prawo natury** (*ius naturale*) - wypływa z trwałej natury ludzkiej, dlatego jest niezmiennie i może być badane jedynie drogą badania społecznej natury człowieka.

Hugo Grocjusz

natura ludzka ma dualny charakter

- człowiek jest istotą biologiczną, rządzącą się instynktem samozachowawczym
(pierwotne prawo natury)
- jest istotą społeczną; istnieją normy pozwalające mu egzystować w relacjach z innymi ludźmi
(wtórne prawo natury).

Korzenie koncepcji społeczności międzynarodowej - Hugo Grocjusz

Źródło **prawa międzynarodowego** (*ius gentium* czyli prawa narodów):

- zwyczaj i praktyka, wypływające z **prawa natury oraz umowy**
- prawo narodów jako zespół norm wiążących państwa, powstały w wyniku **porozumienia**

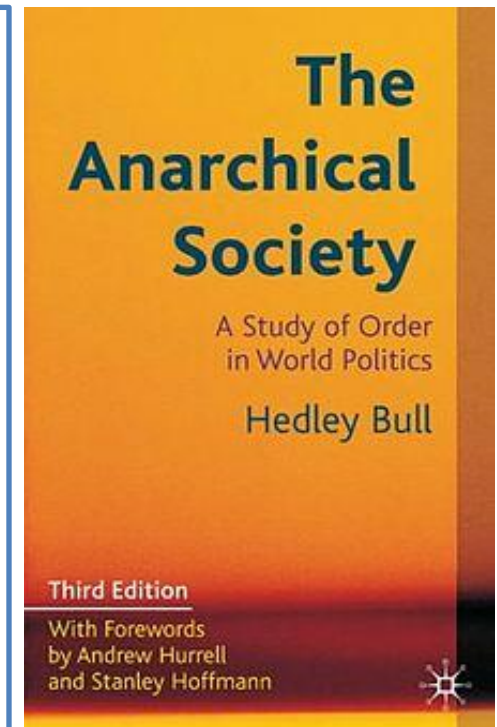
Korzenie koncepcji społeczności międzynarodowej - Hugo Grocjusz

Celem prawa międzynarodowego:

- ograniczenie samowoli monarchów
 - zapewnienie przewidywalności zachowania państw
 - stąd korzyści dla całej społeczności, nie dla poszczególnych państw
-
- Kiedy prawa narodów nie są przestrzegane, społeczność międzynarodowa przekształca się w stan wojny lub w uniwersalną tyranię.

Szkoła angielska (szkoła społeczności międzynarodowej) - Hedley Bull

- 1977 H. Bull: *The Anarchical Society*
 - *Istnieje nie tylko system państw, ale też **społeczność państw***
- **A society of states** comes into existence "when a group of states, conscious of certain common interests and common values, form a society in the sense that they conceive themselves to be bound by a common set of rules in their relations with one another, and share in the working of common institutions."

Spółeczność państw

- „Istnieje wówczas, gdy grupa państw, świadoma pewnych wspólnych interesów i wartości, tworzy społeczność w tym sensie, że w stosunkach ze sobą nawzajem państwa postrzegają siebie jako powiązane wspólnym zespołem zasad i uczestniczą w funkcjonowaniu wspólnych instytucji”

(Hedley Bull, 1995)

Założenia szkoły angielskiej (szkoły społeczności międzynarodowej)

- Szkoła angielska podkreśla, że państwa uczą się sztuki uwzględniania interesów innych państw oraz dążą do utrzymania równowagi między uniwersalnymi normami i partykularnymi interesami i kulturami.

Założenia szkoły angielskiej (szkoły społeczności międzynarodowej)

- Punktem wyjścia jest założenie, że w „luźnym” systemie międzynarodowym państwa postępują zgodnie ze swoim interesem, ale w sytuacji, gdy połączone są one siecią powiązań i norm, mogą utworzyć społeczność międzynarodową, w której uwzględniają swoje wzajemne interesy.

Specyfika szkoły angielskiej

- silne związki z realizmem
- ale: kategoria **społeczności międzynarodowej**
- anarchia jest ograniczana przez instytucje społeczności międzynarodowej (dyplomację, prawo, organizacje)

Spółeczność międzynarodowa

- spółeczność państw świadomych wspólnych interesów i wartości
- stosunki między państwami są regulowane przez określone zasady (np. przestrzeganie porozumień, ograniczenie użycia siły)
- zachowanie każdego państwa jest koniecznym czynnikiem występującym w kalkulacjach innych państw

Instytucje społeczności międzynarodowej

- Równowaga sił
- Dyplomacja
- Prawo międzynarodowe
- Organizacje międzynarodowe

Instytucje społeczności międzynarodowej - równowaga sił

- zapewnia państwom niezależność i sprawia, że system międzynarodowy nie przekształca się w uniwersalne imperium
- główną funkcją równowagi sił nie jest utrzymanie pokoju, lecz utrzymanie samego systemu państw
- zapewnia warunki do prawidłowego funkcjonowania innych instytucji społeczności międzynarodowej, w tym także prawa międzynarodowego

Instytucje społeczności międzynarodowej - prawo międzynarodowe

- związek prawa międzynarodowego i społeczności międzynarodowej zawiera się w maksymie *ubi societas ibi ius*, czyli „**gdzie jest społeczność, tam jest prawo**”.
- **fakt, iż państwa tworzą społeczność oznacza, że stosują one wobec siebie prawo, mimo że w systemie anarchicznym prawo to nie jest wsparte przez władzę**
- prawo międzynarodowe określa sposób postępowania w polityce międzynarodowej – określa, co jest właściwe i dopuszczalne

Instytucje społeczności międzynarodowej - prawo międzynarodowe

Przykładowe zasady prawa obowiązujące społeczność międzynarodową

- zakaz użycia siły w stosunkach między państwami
- zakaz ingerencji w sprawy wewnętrzne
- zasada wolności morza
- zasada *pacta sunt servanda*, wyrażająca obowiązek przestrzegania zawartych umów.

Specyfika szkoły angielskiej na tle debat tradycjonalizm - behawioryzm

- teoretycy społeczności międzynarodowej **po stronie tradycjonalistów**
- **metody badawcze oparte na ludzkim zrozumieniu, osądzie, normach i historii**
- stosunki międzynarodowe nie mogą być nauką abstrahującą od wartości, w której testuje się modele i hipotezy
- państwa nie istnieją same z siebie; nie mają bytu niezależnego od ludzi
- stosunki międzynarodowe tworzą szczególną dziedzinę stosunków międzyludzkich, zawsze umiejscowionych w określonym momencie historii - liczą się zasady, normy i wartości

Druga wielka debata w stosunkach międzynarodowych - ujęcia metodologiczne

podjęcie tradycyjne

- Charakter holistyczny
- Badacz wewnątrz przedmiotu badań
- Nacisk na zrozumienie decydentów, ich dylematów moralnych, wartości
- Wymaga zrozumienia historii, praktyki dyplomacji, prawa międzynarodowego itp.

behawioryzm

- Badacz na zewnątrz przedmiotu badań
- Nie ma miejsca na wartości i etykę – nie mogą być przedmiotem obiektywnych dociekań
- Badacz stara się formułować prawa naukowe dotyczące sm
- Badacz stara się być obiektywny
- szuka modeli, które wyjaśnią politykę światową, praw, które mają zachować aktualność w każdym miejscu i czasie

Ujęcia tradycyjne (klasyczne)

- Zorientowane na człowieka
- Interpretacyjne
- Normatywne (jak być powinno)
- Uwzględnia kontekst historyczny

Ujęcie behawiorystyczne

- Zorientowane na strukturę
- Eksplanacyjne
- Pozytywistyczne
- Analityczno-abstrakcyjne

Specyfika szkoły angielskiej na tle debat realizm - liberalizm

- stara się unikać zajmowania jednoznacznego stanowiska między realizmem a liberalizmem
- odrzucają pesymistyczne postrzeganie państw jako samowystarczalnych i dbających tylko o własny, wąsko pojęty interes
- odrzucają też optymistyczną wizję SM jako wyłaniającej się światowej wspólnoty, która sprzyja trwałemu pokojowi

Specyfika szkoły angielskiej na tle debat realizm - liberalizm

- **System państw – pojęciem realistycznym**
- **Społeczność państw – koncepcją liberalną**